

20240816 HOOFDREDACTIE HUMO OVER BRUSSELMANS EN GRUNBERG

Humo reageert op de Brusselmans-column, het vertrek van Arnon Grunberg en de eisen van Sven Mary: 'De grootste verwarring is gezaaid door handelaars in meningen en zelfverklaarde voorvechters van het vrije woord'

De European Jewish Association (EJA), het Forum der Joodse Organisaties (FJO) en Unia hebben de voorbije dagen juridische stappen aangekondigd tegen Herman Brusselmans en Humo omdat ze aanstoot nemen aan een column van de schrijver. En Arnon Grunberg kondigde in de nasleep van de affaire de stopzetting van zijn Humo-column aan. Hoe is het zover kunnen komen? Wat is precies het probleem? En is Herman Brusselmans een antisemiet?

'Het Midden-Oosten zal exploderen, met malafide gevolgen voor de rest van de aardbol. Er is een Derde Wereldoorlog op komst.' Zo schreef Herman Brusselmans in zijn Humo-column die op zondag 4 augustus online werd gepubliceerd en twee dagen later ook op papier verscheen. De beelden uit Gaza deden de jonge vader aan zijn eigen gezin denken: 'Ik zie een beeld van een huilend en schreeuwend Palestijns jongetje dat helemaal buiten zinnen om z'n onder het puin liggende moeder roept, en ik beeld me in dat dat jongetje m'n eigen zoontje **Roman** is, en de moeder m'n eigen vriendin **Lena**, en ik word zo woedend dat ik iedere Jood die ik tegenkom een puntig mes los door de keel wil rammen. Je moet er natuurlijk altijd bij denken: niet iedere Jood is een moorddadige rotzak, en om die gedachte vorm te geven maak ik me een voorstelling van een bejaarde Joodse man die door mijn eigen straat schuifelt, gekleed in een afgewassen hemd, een nepkatoenen broek en oude sandalen, en ik heb medelijden met hem en krijg bijna tranen in de ogen, maar even daarna wens ik hem naar de hel, en ja, dat is een stemmingswisseling.'

Het is zonder twijfel niet de meest briljante passage uit het rijke oeuvre van Herman Brusselmans, en al evenmin de meest verstandige of verfijnde. En helaas bevat ze een zinsnede, zo is intussen gebleken, die heel makkelijk uit de context getrokken en verkeerd begrepen kan worden.

Dat laatste hadden we ter redactie niet zo goed ingeschat. Het gaat hier immers om Herman Brusselmans zoals wij en onze lezers 'm al ruim dertig jaar kennen: een schrijver die een literair spel speelt met stennistrapperij, vuilbekkerij en provocatie. Brusselmans scheldt en schampert gretig in het rond en put daarbij uit een divers en rijk stilistisch arsenaal, met een voorkeur voor weinig subtiele stijlfiguren als overdrijvingen, schuttingtaal en stereotyperingen. Die zet hij, zeker als columnist, efficiënt in ter meerdere eer en glorie van de ironie en de satire, het boertige en het kluchtige.

Dat alles maakt dat een Brusselmans-column nooit écht letterlijk genomen moet worden. Zo schijnen hij en de zijnen hoogst zelden achter een struik te schijten, terwijl dat in zijn columns usance is. Ook de geciteerde passage uit de column van 4 augustus is een stilistisch uitvergrote cri de coeur, die de schrijver zelf in De Morgen als volgt duidde: 'Als ik beelden van de slachtoffers zie, dan word ik daar gewoon woedend van. Ik bedoelde vooral dat, als dit mijn kind zou overkomen, ik de ouders iets zou aandoen.' Een toelichting die voor de trouwe Brusselmans-lezer niet onverwacht komt: sinds hij vader is geworden, is de onvoorwaardelijke liefde voor zijn zoon immers een rode draad in zijn columns. Ook die kwetsbaarheid wordt stilistisch uitgepuurd door de schrijver, overigens altijd al het type ruwe bolster, blanke pit. Wellicht deelt Herman Brusselmans inzake het Midden-Oosten simpelweg het gevoel van een grote meerderheid: hij voelt afschuw zowel voor de Hamas-raid op 7 oktober als voor de Israëliëse vergelding in de maanden erna.

Aanzetten tot haat

Hoe kon die column zo verkeerd vallen? Er zal wel verwarring mogelijk zijn bij mensen die niet vertrouwd zijn met het Humo-universum, die de aanpak van de schrijver Herman Brusselmans niet kennen, of niet weten dat columns niet altijd, zoals in het Angelsaksische taalgebied, draaien om het ventileren van opinies of meningen. Bij hen hebben we ons dan ook verontschuldigd.

‘De grootste verwarring is gezaaid door handelaars in meningen, politici, ambassadeurs en zelfverklaarde voorvechters van het vrije woord door een twintigtal woorden uit hun context te isoleren en via sociale media rond te pompen’

Maar de grootste verwarring is gezaaid door handelaars in meningen, politici, ambassadeurs en zelfverklaarde voorvechters van het vrije woord door een twintigtal woorden, niet eens een volledige zin – ‘ik word zo woedend dat ik iedere Jood die ik tegenkom een puntig mes los door de keel wil rammen’ – uit hun context te isoleren en via sociale media rond te pompen. Als er wordt opgeroepen tot haat en geweld, dan eerder door die stokebranden dan door Brusselmans. Een kwalijke trend, waar interviewees ons overigens vaker over aanspreken: zinsneden worden uit hun verband gerukt en vervolgens misbruikt op Facebook, Instagram en vooral het open riool X, de eigen populariteit en clicks ter wille.

Het is natuurlijk makkelijker schreeuwen, polariseren en veroordelen zonder context. Want wie de volledige gedachtegang van Brusselmans’ column volgt, moet wel concluderen dat die nooit of te nimmer écht een puntig mes zou gebruiken en dat die hoegenaamd niet aanzet tot haat of moord. Na de twintig woorden die de wereld rondgingen, volgt immers de weggemoffelde nuance: ‘Je moet er natuurlijk altijd bij denken: niet iedere Jood is een moorddadige klootzak.’ En nog crucialer is de weggeknipte rode draad van de column: ‘Het is zo dat ik grote stemmingswisselingen heb.’

Maar de volledige context wilde of kon niet iedereen lezen, en dus werd Brusselmans ‘aanzetten tot haat, moord, bedreiging en laster’ aangewreven, eiste de EJA middels een ingebrekestelling dat we de Humo uit de rekken zouden halen en Brusselmans aan de deur zouden zetten, en kondigden de EJA, het FJO en Unia juridische stappen aan. Tot nog toe hebben we geen aanklachten ontvangen.

Achteraf gezien hebben we het slecht begrijpende lezers makkelijk gemaakt door de column donderdagavond 8 augustus zelf offline te halen: op die manier hebben we immers onbedoeld zelf verhinderd dat iedereen kennis kon nemen van de cruciale context. Deden we dat op vraag van **Sven Mary**, advocaat van de European Jewish Association (EJA)? Nee, zijn vraag kwam meer dan twaalf uur na onze beslissing. Deden we het onder druk van de machtige bazen van DPG Media, zoals complotdenkers verspreiden? Neen, we hebben dat binnenskamers beslist met slechts één doel voor ogen: de sereniteit in het debat laten terugkeren.

Nu we toch bezig zijn, ontkrachten we maar beter meteen nog een leugen: Sven Mary beweerde op vrijdag 9 augustus ook dat DPG Media hem had beloofd alle Humo’s uit de rekken te halen. Maar Humo heeft Sven Mary helemaal niet gehoord, laat staan dat we hem beloofd zouden hebben ons weekblad uit de rekken te halen. Nee, de Humo met de omstreden column verdween pas op dinsdag 13 augustus uit de rekken, gewoon om plaats te maken voor een gloednieuw exemplaar, mét een nieuwe column van Herman Brusselmans.

14.000 KINDEREN

Op maandag 12 augustus kreeg de hele affaire een verrassend staartje. **Arnon Grunberg**, een tot voor kort evenzeer erg gewaardeerd columnist van ons blad, opende in De Standaard de aanval op Brusselmans en Humo. Een dag later liet Grunberg weten na een kwarteeuw op te stappen bij Humo, onder meer omdat er niet inhoudelijk op zijn opiniestuk was gereageerd. Grunberg hekelde de satire

van Brusselmans en schreef dat zijn beeldspraak – de puntige messen – verwijst naar nazistische liederen van de bruinhemden van de *Sturmabteilung*. Je kunt Brusselmans van veel verdenken – overdrijvingen, weinig subtiele beeldspraak, een overdadig gebruik van scheldwoorden – maar niet dat hij SA-liederen in zijn columns zou smokkelen. Wij zitten hier elke dag op de redactie en we kunnen u verzekeren: wij hebben hier nog geen SA-liederen zien binnenmarcheren, zoals Arnon Grunberg vermoedt.

Is Herman Brusselmans een antisemiet, negationist, revisionist, zionist of extremist? Daar valt volstrekt geen bewijs voor te vinden: niet in de tekst of de context van de ophefmakende column, en evenmin in de tienduizenden bladzijden die de zeer productieve schrijver in de loop van een carrière van vijftig jaar gepubliceerd heeft. We hebben er alle vertrouwen in dat een rechter binnenkort tot dezelfde conclusie zal komen.

Tot slot, in Gaza zijn sinds 7 oktober onder Israëliësch vuur al 40.000 slachtoffers gevallen, onder wie 14.000 kinderen. Dat lijkt ons relevanter dan de beeldspraak in een column, hoe fout of ongepast die ook mag zijn. Kan het dus opnieuw daarover gaan? Het is nu wel genoeg over ons gegaan.

Intussen schrijft Herman Brusselmans in zijn nieuwe, enig mooie column: ‘Roepen doe ik niet meer, m’n wanhoop uitschreeuwen is voorbij, van dorre verwoeste oorden betere plaatsen maken is geen taak meer voor mij. Ik hou op, voor de zoveelste keer, met de werkelijkheid bij elkaar te fantaseren, en met naïef te veronderstellen dat een schrijver enig verschil kan maken.’ Wij en de Humo-lezer kennen Brusselmans al ruim dertig jaar en weten dat het, net als de uitspraak over de puntige messen, niet letterlijk bedoeld is. Maar leest u Brusselmans vooral zelf – helemaal, mét context. Of helemaal niet.